

Skaitymo užduočiai atlikti skiriamos 25 minutės, teksto kūrimo (rašymo) užduočiai – 20 minučių.

PETRAS DIRGĖLA

Ištrauka iš romano „Giria”

- I** Didelis, juodai mėlynas debesis kyla šiaurrietiniu dangaus kraštu. Daržinės durys kiaurai atdaros. Tėvas skuba iškinkyti arklį. Dėkui dievui, mūsų šienelis jau po stogu. Tačiau arklys Tičkaus, o jo šienas tebėr pievoje.
- II** Ir štai aš jau sėdžiu ant arklio. Varau, plaku arklį risčia. Aš nebijau griautinio, nebijau audros. Bėda kita – pas Tičkų reikia joti per girią. Mėnesį nebuvau įkėlusį kojos į girią, mėnesį. O štai dabar neišsisuksiu.
- III** Aš nuvedžiau Matą į girią, parodžiau jam tą medį, ir Butkiukas iš jo iškrito, ir jį išvežė kruvinu veidu, ir niekas daugiau čia jo nebematė.
- IV** Arklys išlenda iš šabakštyno, pasimato erdvi giria, ir aš krūpteliu: už kiekvieno medžio stovi Matas Butkiukas ir žiūri į mane. Nė nepajuntu, kaip strykteliu nuo arklio žemėn – mėnesį kojos nedrįsau į girią įkelti, dabar raita per ją joju. Kaipgi aš šitaip? Argi jau visai nebeturiu širdies?
– Matai, – kuždu, – Matai – glaudžiuosi prie arklio, bet ir šis kažin ką negera pajunta, suprunksčia, dryksteli į šalį, išdaužia man iš rankų vadžias, pasileidžia laisvas, kur akys mato.
- V** Mano tėvai, nė kaimynų padedami, nerado Tičkaus arklio, nei tą, nei kitą dieną. Giria pasiėmė gyvulį lyg dievas auką: jai – arklys, man – šventas tikėjimas, kad tokia ir būsiu, kokia būti prisiekiau.
- VI** Abu vakarus po anų didelių arklio ieškojimų motina vedėsi kaimynus namo, girdė juos namine degtine ir vis plakė liežuviu, kad aš nekalta dėl to į girią ištrūkusio arklio. Tičkus kaltas. Ką jis sau ir galvojo laikydamas patrakusį arklį? Vyrai motinos rimtai nesiklausė, gėrė degtinę vypsodami, gerai suprasdami, ko mano motina bijo: kad nereikėtų Tičkui arklio atpirkti, jeigu šis neatsirastų. Dėl tų šnekų aš neapkenčiau motinos. Ji žemino ne tik save – mus visus: ir tėvą, ir mane, ir Malviną, ir Vytautą, ir net mažąjį Evaldėlį. Neabejojau, kad vyrai vypsos ir galvoja: tai bent sukčių kėras, iš amžių glūdumos jo šaknis parsiraito, gyvas likęs norėk – nieko čia nepakeisi. Galų gale motina taip nusišnekėjo, kad kaimynai, nė degtinės neišgėrę, ėmė kilti nuo stalo. Tegul tik pabando Tičkus paduoti mus į teismą!.. Tegul tik pabando!.. Motina kaipmat paduosianti priešieškini dėl patrakusio arklio laikymo. Arklys galėjęs įvaryti jos mergaitę stabligę. Arklys galėjęs jos mergaitę užmušti.
- VII** Mano akyse šmėstelėjo sulyta Tičkaus kepurė ant šieno kaugės, vėl man pasigirdo senosios Tičkuvienės žodžiai: „Kam jūs imat arklį iš mano nebyliuko, ar nežinot, kad nieko negalima iš jo imti?..“ Ir mano neapykanta motinai pratrūko lyg pūliai iš skaudulio. Valandėlė aš kažką rėčiau užkrintančia kalba, niekas nieko nesuprato, vyrai stovėjo ir žiūrėjo į mane išsižioję. Atrodė, stebisi: kaip tat moka jie vaidinti, kokie jie visi apsukrūs! Sudrebėjau iš nevilties. Supratau, kad vien žodžiais nepakeisi kaimynų galvojimo, nenutrauksi tos bjaurios šaknies, iš amžių glūdumos parsiraitančios. Žirkles mano akyse pasimaišė, didelės juodos žirkles, kuriomis anuomet per vėlines tėvas nukirpo mano plaukų sruogelę: nukirptas plaukas ilgėja, gyvenimas trumpėja. Matyt, tėvo čekštelėjimas žirklemis prie mano ausies buvo man giliai į širdį įstrigęs. Aš stvėriau žirkles ir kitą akimirką numėčiau ant stalo savo kasą. – Aš pavogiau arklį, pavogiau, miške paslėpiau! – surikau pašnabždom, dusdama nuo ašarų. – Taip taip, aš plikai nusikirpsiu, mama! Pavogiau! Parduot norėjau!
- VIII** Aš nežinau, ar tas mano išsišokimas sukrėtė kaimynus. Net nežinau, ar jie gerai suprato, kodėl aš taip pasielgiau. Gal aš jiems dar labiau sumaišiau galvas, gal jie išniro pro duris galvodami: cirkas, tikras sukčių cirkas. Tačiau motina mane suprato. Mudvi likom troboj dviese, mudvi atsistojom viena priešais kitą akis į akį. Paskui taip stovėjom visą gyvenimą. Tai ir buvo svarbiausia, kas tą dieną įvyko.

LIETUVIŲ KALBA

1. Kas yra teksto pasakotoja – mergaitė ar suaugusi moteris? Atsakymą argumentuok.

_____ (1 taškas)

2. Kodėl mergaitė vengia joti per girią?

_____ (1 taškas)

3.1. Kokius jausmus išgyvena veikėja įjojusi į girią?

• _____

• _____

_____ (2 taškai)

3.2. Nurodyk detales, kuriomis atskleidžiami 3.1 atsakyme Tavo įvardyti veikėjos išgyvenimai.

• _____

• _____

_____ (2 taškai)

4. Atidžiai perskaityk I–V fragmentus ir nurodyk, kuris fragmentas pagal laiko nuoseklumą turi būti pirmas.

_____ (1 taškas)

5.1. Kaip elgiasi motina sužinojusi apie dingusį arkli?

_____ (1 taškas)

5.2. Kodėl veikėja jaučiasi žeminama?

_____ (1 taškas)

6. Ką apie mergaitės šeimą pasako iš amžių glūdumos parsiraitančios šaknies metafora?

_____ (1 taškas)

7. VII fragmentas pradedamas Tičkų prisiminimo vaizdu. Kokia šio vaizdo paskirtis?

_____ (1 taškas)

LIETUVIŲ KALBA

8.1. Kuris ištraukos fragmentas yra kulminacinis epizodas?

(1 taškas)

8.2. Savo atsakymą pagrįsk aptardamas vidinio ir išorinio veiksmo ženklus.

8.2.1. Vidinio veiksmo ženklai

(1 taškas)

8.2.2. Išorinio veiksmo ženklai

(1 taškas)

9. Kodėl mergaitė nusikirpo kasą?

(1 taškas)

10. Tekstas baigiamas žodžiais: „*Tai ir buvo svarbiausia, kas tą dieną įvyko*”. Paaiškink, apie koki svarbų įvykį čia kalbama.

(1 taškas)

11. Kurios literatūros rūšies šis tekstas?

(1 taškas)

TEKSTO KŪRIMO UŽDUOTIS

Visuomenės gyvenimas sparčiai keičiasi. Kartais pasigirsta nuomonių, kad mokykloje dažnai mokomasi ne pačių reikalingiausių dabarties žmogui dalykų.

Tarkime, kad spaudoje pradedama diskusija apie tai, **ko** ir **kaip** turėtų būti mokomasi lietuvių kalbos pamokose. Programų autoriams ir mokytojams labai svarbi ir mokinių nuomonė. Parašyk diskusinį straipsnį, kuriame aptark dvi, Tavo manymu, svarbias idėjas. Kuo išsamiau argumentuok savo nuomonę. Sugalvok straipsniui skaitytojo dėmesį patraukiantį pavadinimą.

Tikslas – pateikti argumentuotus pasiūlymus.

Adresatas – programų autoriai ir lietuvių kalbos mokytojai

Žanras – straipsnis

